

It should be noted that there is also a problem with the use of the terms «communicative» and «communication». In the context of this issue, they are often perceived as synonymous. It should be understood that this is not the case at all, since the «communicative» is an adjective that relates to information, and «communication» - means of communication (not only information channels, but roads, railways, etc.). Therefore, it is more appropriate to use the «information and communication technology» option, as one that most closely matches the essence of the problem under investigation.

It is also worth noting that this article is not exhaustive. Perspective is the outline of concrete manifestations of the use of one or another of the contemporary information and communication technology, the deepening of the proposed classification, as well as consideration of the specific application of this or that context.

Key words: information and communication technologies, the contemporary information and communication technologies, information and communicative system.

УДК 327.8: 15

Калініченко Б. М.

ФОРМИ І ЗАСОБИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

У статті проаналізовано особливості сучасної інформаційної боротьби, спрямованої на реалізацію воєнно-політичних цілей. Визначено важливість інформаційного сегмента у воєнно-політичному конфлікті. Розглянуто сутність, зміст та основні напрями вдосконалення інформаційного супроводження воєнно-політичної діяльності держави. Окреслено сучасний стан інформаційного протистояння в процесі протікання воєнно-політичних конфліктів як ключовий фактор реалізації політичної мети. Визначено основні засоби та методи інформаційного забезпечення та їх застосування в умовах ведення локальної війни.

Ключові слова: інформація, воєнно-політичний конфлікт, інформаційна боротьба, засоби масової інформації, національна безпека.

Сучасні воєнно-політичні конфлікти відбуваються в умовах протистояння в географічно локалізованому просторі. Інформація в такій іпостасі розглядається як один із визначальних чинників впливу на противника, досягнення військової, політичної, економічної переваги як форми реалізації власних інтересів у просторі країни-противника. Можна спостерігати, що останнім часом у воєнно-політичних конфліктах інформація є визначальним чинником досягнення цілей. Більше того, відбувається війна інформаційно-пропагандистських кампаній. За цих умов інформаційне сприйняття та оцінка воєнно-політичного конфлікту на міжнародній арені є одним із визначальних факторів залучення сил підтримки та досягнення політичної мети. До того ж, актуальність проблеми останнім часом додатково зумовлена воєнним конфліктом між Російською Федерацією та Україною з використанням новітніх засобів інформаційного впливу як одного з головних інструментів гібридної війни.

У вітчизняних наукових джерелах дослідження проблематики воєнно-політичних конфліктів поступово набуває поширення. Поява нових засобів ведення військових операцій зі залученням інформаційно-технологічних засобів впливу визначає потребу в поглибленому науковому осмисленні воєнно-політичного протистояння. Теоретичний аналіз значення інформаційного чинника у воєнно-політичних протистояннях представлено у працях В. Горбуліна, В. Абрамова, Г. Ситника. Феномен інформаційно-психологічних операцій в умовах ведення гібридної війни досліджували такі науковці як Ф. Хоффман, Г. Почепцов, О. Загребельний, І. Панарін, М. Требін, М. Лібікі, О. Білорус та ін. Дослідження причин та засобів запобігання воєнних конфліктів міститься у працях З. Бжезінського, Г. Кіссінджера,

С. Гантінгтона та ін. Разом з тим залишається нагальною потреба вивчення впливу інформації на перебіг воєнно-політичного конфлікту та розкриття постійно оновлюваних методів інформаційного супроводу воєнно-політичної діяльності держави. У відповідності з цим метою статті є розкриття засобів та форм інформаційного супроводу воєнно-політичних конфліктів в умовах глобальної інформатизації, визначення особливостей застосування інформаційних технологій у військових операціях.

Форми та методи воєнно-політичних конфліктів із кожним роком еволюціонують та змінюються, стають технологічно складнішими. Новітні інформаційні технології та глобальна світова інформатизація відкривають нові можливості для застосування інформації в усіх сферах життєдіяльності людини. Розвиток суспільства в сучасних умовах зумовлений проникненням інформації в життя кожної людини, причому значення інформації набуває новітніх якостей, відмінних від попередніх [1, с. 158]. Використання інформації у військово-політичних цілях останнім часом набуло особливого розвитку та поширення, що відображається у технологіях втручання у внутрішні справи інших держав, інформаційному впливі на масову свідомість, проведенні інформаційно-психологічних операцій на території противника та провокуванні воєнно-політичних конфліктів з метою досягнення політичних цілей мілітарними засобами.

Інформаційний супровід є важливим елементом протікання зазначеного типу конфлікту, адже інформація водночас є метою, ресурсом та засобом. Основною метою інформаційного забезпечення військового управління є підвищення стійкості воєнної організації держави, її збройних сил в умовах інформаційного впливу противника, що може мати вирішальне значення для припинення конфлікту, захисту інформаційного простору та інформаційно-психологічного убезпечення від противника.

На сучасному етапі розвитку соціально-політологічних знань загалом сформовані уявлення про воєнні конфлікти піддаються істотному коригуванню у зв'язку з появою в полі наукових дискусій таких понять, як «м'яка сила», «інформаційна війна», «інформаційно-психологічні операції», «гібридний конфлікт», у яких вагоме значення належить використанню інформаційних засобів як зброї для реалізації інтересів суб'єкта. Вони, зокрема, розширюють існуючі уявлення про поняття і форми конфліктних відносин, в тому числі й у вигляді воєнних операцій [2]. Воєнно-політичний конфлікт у супроводженні інформаційної кампанії в сучасних геополітичних умовах у більшості ситуацій є ефективнішим, ніж традиційна повномасштабна війна, бо дозволяє виснажити та перемогти противника, використовуючи обмежені засоби. Населення території, на яку планується вторгнення, піддається попередньому масованому інформаційному впливу з використанням усіх наявних засобів пропаганди, ідеологічного впливу, фінансування антиурядових організацій та рухів, залякування, формування відповідного деструктивного для об'єкта контенту та його поширення через глобальну мережу Інтернет й засоби масової інформації [3, с. 130].

Новітні засоби впливу на масову свідомість широко використовуються для підготовки та подальшого супроводу воєнно-політичного конфлікту. Сучасні інформаційні війни використовують у своєму інструментарії традиційні та новітні медійні ресурси: друковані інформаційні видання, пресу, радіо, мережу Інтернет, соціальні мережі, телебачення, кіно та ін. Зазначені канали масової комунікації охоплюють велику кількість сучасної аудиторії й виводять інформаційно-комунікаційну діяльність на якісно новий рівень у рамках воєнно-політичних конфліктів [4, с. 43].

Інформаційно-психологічні операції здатні ще до втручання збройних сил підготувати «грунт» для майбутнього протистояння, використовуючи методи пропаганди на території противника, деморалізацію особового складу його збройних сил через подачу інформації викривлено, однобічно, зі зашифрованими повідомленнями та деструктивним впливом на масову свідомість. Таким чином, коли політичний конфлікт перейде в стадію застосування мілітарних засобів, значно легше мінімізувати спротив на території противника й отримати військову перевагу над ним.

Характерними для воєнно-політичного конфлікту є: використання поряд з військовим насиллям гуманітарних засобів впливу (економічного, політичного, ідеологічного, інформаційного, духовного); локалізація бойових зіткнень та обмежене використання засобів збройного насилля; відносне управління процесом протікання конфлікту між його учасниками; обмеженість цілей, запропонованих до реалізації в ході протистояння [5, с. 46].

Розглядаючи воєнно-політичний конфлікт як організовану форму збройного протистояння соціальних сил, що може відбуватись усередині держави або на міжнародному рівні, можна стверджувати, що характерним для такого конфлікту є високий рівень керованості, а ключовим – політичні наміри кожної зі сторін. Воєнно-політичний конфлікт виростає зі стадії політичного конфлікту, коли поступово відбувається перехід від мирних до збройних засобів нав'язування політичної волі. Політична сторона конфлікту полягає в тому, що противники намагаються не використовувати усі наявні воєнні ресурси, натомість широко застосовуються сили спеціальних операцій, методи політичної та інформаційної боротьби на міжнародній арені.

Аналізуючи воєнно-політичний конфлікт між Україною та Російською Федерацією, можна спостерігати різноманітний арсенал інформаційної зброї, використання його різнобічного впливу на масову свідомість своїх громадян та громадян інших країн, більш за все – держав пострадянського простору. Російська Федерація напередодні анексії Криму та агресії на Сході України застосовувала технології тотального впливу на інформаційний простір цих регіонів через телевізійний та Інтернет контент, поширювала антиукраїнські настрої, провокувала радикальні настрої громадян на цих територіях. Така форма довгострокового інформаційного втручання в масову свідомість громадян дозволила агресору мінімізувати свої військові сили для вторгнення, допомогла деморалізувати проукраїнські налаштованих громадян та, як наслідок, запобігти відкритому і партизанському спротиву серед цивільних під час проведення своєї військово-політичної операції. Тогочасна українська модель контрпропагандистського захисту від російських впливів не дозволила вчасно виявити та запобігти інформаційній агресії, що передувала збройному конфлікту [6, с. 262-263].

Формування ефективної моделі інформаційного протистояння зовнішнім деструктивним впливам є важливим елементом забезпечення загальнонаціональної безпеки держави, дозволяє вчасно відреагувати на інформаційне вторгнення та виробити ефективні засоби як інформаційної, так і політичної протидії. Інформаційне супроводження існуючого воєнно-політичного конфлікту повинне відбуватись цілеспрямовано, систематизовано задля відстоювання національних інтересів України під час агресії Росії, що за своїм змістом та формою включає: викриття протиправної діяльності противника, обробку, зберігання й пошук професійно значимої інформації, а також надання цієї інформації всім суб'єктам, включеним у процес протікання та вирішення конфлікту, вироблення ефективних засобів протидії деструктивним інформаційним впливам ворога на своїй території та проведення відповідної інформаційної кампанії на території розгортання воєнно-політичного конфлікту.

Своєчасне інформаційне забезпечення повинне бути максимально розширеним процесом, наскільки це дозволяють обставини військово-державної таємниці, з наявністю суб'єктів як усередині країни, так і за кордоном. Інформація має бути наповнена державницькою позицією щодо даного конфлікту, повинна бути достовірною та постійно присутньою як у внутрішньодержавному, так і в міжнародному інформаційному полі.

У сучасних воєнно-політичних конфліктах в контексті глобалізації дуже важливою є підтримка з боку світової спільноти. Інформаційний фактор є одним із ключових для досягнення даної мети, оскільки міжнародне інформаційно-політичне середовище є полем бою інформаційного контенту, фактів, державних позицій стосовно даного конфлікту. Інформаційна перевага над противником часто дозволяє переламати хід конфлікту, посилити свої позиції на міжнародній арені, заручитися підтримкою окремих суб'єктів міжнародного впливу й отримати допомогу, виходячи з позиціонування даного конфлікту в світі.

Особливе значення має створення та розвиток системи спеціальних органів, мета яких – вирішення завдань цілеспрямованого інформаційного впливу на військову та цивільну аудиторію задля формування позитивного іміджу збройних сил. Створення у військовому керівництві підрозділів, пов'язаних зі зв'язками з громадськістю, є вкрай важливим та ефективним засобом військової контрпропаганди, інформаційного супроводження стану збройних сил та ситуації в зоні конфлікту. Розгортання оперативних центрів, що спеціалізуються на контактах зі ЗМІ, повинно забезпечити виконання таких завдань: надання інформації представникам ЗМІ; організація та проведення брифінгів, прес-конференцій; оперативне інформування про події на фронті; організація доступу представників ЗМІ до місць подій, наскільки це дозволяє ситуація; інформаційно-організаційна допомога членам військового/політичного керівництва в їх публічних виступах.

Інформаційне супроводження бойових дій передбачає створення спеціальних загонів по зв'язках із громадськістю. Такі загони спрямовують свою діяльність на забезпечення дій збройних сил та сил спеціальних операцій, проведення інформаційно-пропагандистської роботи з особовим складом, підтримку бойового духу військових. На них також покладаються обов'язки щодо підготовки інформаційних довідок про ситуацію в зоні конфлікту та стан військових підрозділів.

При плануванні роботи зі ЗМІ необхідно приділити особливу увагу проведенню активної інформаційної політики в частині інформування громадськості. Підготовка відео- та аудіо- інформаційного контенту, його поширення серед цивільного населення через засоби масової інформації, глобальну мережу Інтернет є важливим завданням від якості реалізації якого залежить сприйняття конфлікту в суспільстві та інформування політичних суб'єктів про стан протікання протистояння. Воєнно-політичне керівництво, звичайно, має обмежені можливості впливати на інтерпретацію в ЗМІ подій, що відбуваються, однак зміст інформації, що надається для публікацій, повністю знаходиться в його компетенції.

При підготовці до вторгнення більше половини успіху агресору гарантує детальне планування протікання політичного конфлікту від застосування мирних до воєнних засобів впливу, переводячи цей конфлікт у воєнну площину. Планування інформаційного супроводу воєнної операції починається з отримання бойового завдання та розробляється відповідно до оперативного планування. Цілі та завдання інформаційного супроводу корелюються та уточнюються на всіх етапах планування та перебігу цієї операції. Здійснюється оцінка можливих реакцій з боку національної та міжнародної спільноти на майбутній конфлікт, розробляються засоби з ідейної підтримки військової операції, обґрунтовується потреба вторгнення, яка найчастіше є штучною. Починається кампанія з інтеграції в інформаційно-політичне поле противника, при цьому залучаються та фінансуються лідери громадських думок, мас медіа, громадські акції, спрямовані на розхитування ситуації всередині країни і формування передумов для вторгнення.

Використовуючи засоби політичного тиску та нав'язування своєї політичної волі іншій державі, агресор уже розмовляє з позиції сили (політичної, економічної, ідеологічної), нав'язує свої інтереси, підвищує рівень радикалізації та протиріч між сторонами. За умови, коли протиріччя досягають крайньої точки напруження, розпочинається політична боротьба між суб'єктами. Характерним для неї є застосування санкцій економічного та політичного змісту. Неможливість вирішення конфлікту в політичній площині стає передумовою для його перетікання в конфлікт зі застосуванням збройних засобів.

Інформаційне супроводження воєнно-політичних конфліктів, з досвіду провідних держав світу, доводить актуальність та необхідність такої діяльності. Відсутність належної уваги до цього процесу може зіграти фатальну роль у результативності усієї воєнної кампанії. Як приклад, можна навести конфлікт між Ізраїлем та Палестиною з Ліваном у 2006 році. Основним чинником незначних результатів у зоні бойових дій при значній військовій перевазі стали не стільки військові прорахунки, скільки інформаційні. У бік керівництва армії оборони Ізраїлю здійснювались інформаційні вкидання, що змушувало представників військового керівництва постійно спростовувати або підтверджувати

інформацію надану ворогом. Не дивлячись на те, що військова операція мала успішний наступальний характер, інформаційна діяльність ізраїльської сторони представництва відзначалася переважно оборонними діями, для неї було властиве недостатнє інформування про бойові дії та діяльність противника. Такий суперечливий стан справ зумовив втрату довіри до воєнного керівництва значної частини міжнародного співтовариства та ізраїльської громадськості. Основними причинами цього стали неузгоджені дії різноманітних підрозділів, відсутність чітко розробленої інформаційної кампанії, неналежна увага до методів ведення інформаційної війни. Невдача в інформаційній підтримці дій армії стала одним із факторів, що змусив політичне керівництво припинити військові дії [7, с. 44].

Як висновок, слід зазначити, що інформаційний чинник є одним із найважливіших елементів воєнно-політичної діяльності. Він полягає у наданні необхідних даних військовому керівництву, що допомагає ефективніше використовувати ресурси у військових операціях. Великий арсенал засобів інформаційного забезпечення дозволяє використовувати інформацію як ресурс, мету та зброю. Інформаційний супровід під час протікання воєнно-політичного конфлікту дозволяє вибудувати ефективну систему інформування особового складу збройних сил, військового керівництва, міжнародного співтовариства, власних громадян усередині країни та на окупованих територіях. Розробка інформаційної кампанії повинна відповідати позиціям та потребам сторони у воєнно-політичному конфлікті. Засоби інформаційного впливу здатні чинити потужний морально-психологічний тиск на війська та населення, прагнучи зламати волю до спротиву та досягти політичної мети обмеженими засобами. Отже, протидія ворожій інформаційній діяльності є важливим завданням інформаційної політики, спрямованим на вироблення ефективних інструментів нейтралізації ворожих пропаганди та тиску.

Використана література:

1. Баглікова М. Інформаційні війни і Україна. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : політологія, соціологія, філософія. Ужгород, 2010. Вип. 14. С. 158-161.
2. Иванов О. Б. Военный конфликт как форма политического процесса. URL: <http://conflictmanagement.ru/voennyiy-konflikt-kak-forma-politicheskogo-protsesssa> (дата звернення: 14.09.18).
3. Луцишин Г. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2014. Вип. 26. С. 128-133.
4. Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни в мережевому онлайн просторі: навч. посіб. Київ : ВІКНУ, 2016. 286 с.
5. Магруппов И.Р. Понятие и характеристика военных конфликтов. *Новая наука: опыт, традиции, инновации*. Уфа, 2017. №2. С. 45-48.
6. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
7. Прудников Д. П. Информационное обеспечение как важнейший компонент военно-управленческой деятельности. *Военная мысль*. 2008. №7. С. 42-45.

Kalinichenko B. Forms and Facilities of Informative Accompaniment of Military-Political Conflicts

In the article are analyzed the features of modern informative fight for the achievement of military-political aims. Certainly importance of informative factor in a military-political conflict. Is considered essence, maintenance and basic directions of improvement of Information Support of political activity of the state. The modern state of the informative opposing is described in the process of flowing of military-political conflicts, as a key factor of achievement of political aim. The fixed assets and methods of informative accompaniment of soldiery operations and their application are certain in the context of local war.

Keywords: information, military-political conflict, informative fight, mass media, national safety.